

Det hybride bibliotek: netværk, læringsmiljø og mødested

Rikke Toft Nørgård

Aarhus Universitet

Contact: rtoft@tdm.au.dk

Editorial

Biblioteker, uddannelse, læring og forskning har altid været tæt sammenfiltrede. Biblioteket bliver flittigt anvendt som studiekammer, cafe, læseplads, informationshub, mødested, kursusudbyder, skriverefugium, læringsmiljø og meget andet af bibliotekarere, forskere, undervisere, studerende og borgere i al almindelighed. Dette gør sig i særdeleshed gældende for universitetsbibliotekerne der er en afgørende faktor i forhold til at forbinde den mangfoldighed af roller, rum og praksisser der udspiller sig på de videregående uddannelsesinstitutioner. På den måde er biblioteket i sig selv en hybrid samtidig med det hybridiserer institution og samfund gennem faciliteringen af hybride netværksformer, læringsmiljøer og mødesteder.

De artikler der indgår i dette særnummer af NORIL beskæftiger sig alle på den ene eller anden måde med det hybride bibliotek og hvordan potentialer og muligheder ved digitale og hybride værktøjer, formater og aktiviteter kan få ny læringsmiljøer, netværk og projektsamarbejder til at træde frem. Med sit fokus på potentialer ved online samarbejder og samtaler, projektsamarbejder på tværs af institutioner, hjælp til studerende der ikke kan komme på biblioteket og digital understøttelse af aktivitet og diskussion i holdundervisningen kommer særnummeret på et afgørende og kritisk tidspunkt i det nordiske biblioteks- og uddannelseslandskab. Over de sidste måneder har livet ændret sig radikalt for bibliotekarere, forskere, undervisere, studerende og alle andre. Særnummerets artikler er skrevet før corona-krisen ramte Norden og ændrede såvel uddannelsesinstitutioners som bibliotekers praksis. De længerevarende implikationer, konsekvenser, potentialer og muligheder ved et sådant abrupt og seismisk skifte er stadig ukendte. Når alle biblioteker og uddannelsesinstitutioner lukker ned og skal gentænkes natten over (eller i løbet af få dage) blive lettere esoteriske termer som 'det hybride bibliotek', 'signifikante netværk', 'online bibliotekarere' og 'hybrid undervisning' pludselig en fast og konkret realitet.

Vi befinder os lige nu i en situation hvor alle dele af vores liv er blevet hybridiseret: Arbejdsliv og hjemmeliv smelter sammen, professionelle og personlige roller og funktioner eksisterer i samme hybride rum, familiemiddagen foregår online, det samme gør fredagsbaren på arbejdet, vi arbejder ved siden af vores ægtefælle og i samme rum som vores børn går i skole, vi mødes til undervisning fra hvert vores hjem og skriver på eksamensopgaver sammen uden at kunne mødes fysisk. Livsverdener, roller og rum smelter sammen der transformerer den måde vi lever vores liv på og underviser, lærer og arbejder på (Zitter & Hoeve, 2012). Bibliotek og universitet træder ind i hjemmet og hjemmet træder ind i biblioteket og universitetet. Kreativiteten er stor, eksperimenterne mange og anstrengelserne enorme i forsøget på at rykke uddannelsesinstitutioner og biblioteker online. Gennem dette arbejde myldrer nye digitale set-ups, undervisningsformater, læringsaktiviteter og uddannelsesformer frem. Nye hybride arter og bastarder ser dagens lys på daglig basis. Kan vi i corona-krisens store implikationer og udfordringer også se nye potentialer og muligheder? På bagsiden af krisen kan vi måske se nye forståelser og formater for hvordan undervisning, læring og uddannelse kan praktiseres på og af biblioteker og institutioner. De fire artikler i særnummeret kan på den måde siges at være på forkant med udviklingen i og med de alle beskæftiger sig med sådanne potentialer og muligheder – før de blev hverdag og realiteten for os alle sammen.

Hybriditet er i sig selv ikke et nyt begreb, men stammer fra det 19. århundrede og henviser til sammenblandingen af to enkeltstående arter med det formål at skabe nye former eller arter (Young, 1995). I nyere tid har begrebet vundet stor udbredelse inden for eksempelvis uddannelsesfeltet, hvor termen har været anvendt til at beskrive eksperimenterende og eksplorative udviklingsprocesser der har til formål at fremavle nye former for undervisnings- lærings- og uddannelsespraksisser (se fx Cohen, Nørgård & Mor, 2020; Goodyear, 2020; Hilli, Nørgård & Aaen, 2019; Sørensen & Levinsen, 2019; Trede, Markauskeite, McEwen & Macfarlane, 2019). At arbejde med hybrider og hybriditet skaber således et rum for at nye former, praksisser, roller, formater og kulturer manifesterer sig gennem at krydsbestøve det eksisterende på nye måder (Bhabha, 1994).

At italesætte biblioteket som hybridt netværk, læringsmiljø og mødested fremhæver på den måde hvorledes biblioteket dels selv er under konstant forvandling, dels er forvandlende i forhold til de institutioner de indgår i: Etablerede roller, formater, rum og praksisser ændres, udvides, erstattes når biblioteket fremavler og tilbyder nye hybride rum for undervisning og læring, etablerer hybride netværk indenfor og på tværs af institutioner eller selv påtager sig nye roller og udfolder nye praksisser (Nørgård, 2019).

Når biblioteket arbejder intentionelt med at forædle og forny sin hybride natur – gennem eksempelvis at eksperimentere med, udvikle, afprøve eller etablere nye former for hybride netværk, læringsmiljøer og mødesteder for bibliotekarere, forskere, undervisere, studerende – arbejder det samtidig med at opløse eksisterende dikotomier mellem hvad der er online/onsite, digitalt/analogt, åbent/lukket, formelt/uformelt, udenfor/indenfor i undervisnings- eller læringssituationen (Hilli et al., 2019)

Når man læser på tværs af litteraturen indenfor feltet kan man pege på en række særlige potentialer og muligheder hvorigennem biblioteket kan manifestere sin hybride og hybridiserende natur for dermed at fremavle, forædle eller forny den uddannelse, undervisning, læring og forskning der finder sted.

For det første kan biblioteket arbejde med sig selv som **hybridt rum for hybrid viden** og læring. Dette kan biblioteket gøre gennem at designe for hybrid læring ved at åbne institutionen og dens rum op, tilbyde hybride og åbne materialer og samlinger, stille hybride teknologier og set-ups til rådighed. Et sådant arbejde med heterogene, mangestemmige og åbne didaktiske formater og læringsaktiviteter kræver at biblioteket tør 'stå i det åbne' og arbejde med viden som 'et levende hybridt materiale'.

For det andet kan biblioteket arbejde med at **opløse dikotomier** for derigennem at få nye former og formater til at træde frem. Gennem at anvende forhåndenværende ingredienser og former der eksisterer i nuværende lærings-, undervisnings- og forskningsaktiviteter og -rum kan 'biblioteket som alkymist' skabe nye blandinger, krydsbestøvninger og bastarder ved brug af hybridiseringsprocesser. At turde blive intentionel fremavler af nye arter kræver at biblioteket tør gå eksplorativt og eksperimenterende til værks gennem at indgå i 'dialog med de forhåndenværende materialer i situationen'.

For det tredje kan biblioteket arbejde med sig selv som **hybridt økosystem** der udgør et livgivende og bæredygtigt miljø for sådanne nye arter. Gennem at oparbejde og opretholde biodiversitet i læring, undervisning og forskning kan biblioteket etablere sig som 'økologisk system' for opdyrkningen af nye formater, former og formationer der dernæst kan sættes fri i uddannelsessystemet.

For det fjerde kan biblioteket etablere sig som et **hybridt bofællesskab** med dybde og bredde hvor de individer der bor eller kommer på besøg i fællesskabet kan leve og lære sammen. Biblioteket som fællesskabende rum for lærende samskabelse, samtale, samarbejde og samvær lader 'bofæller' indgå i hybride konstellationer, netværk, grupper og partnerskaber på kryds og tværs indenfor institutionen, på tværs af institutionen og med omverden og samfund. At være et lærende og netværkende bofællesskab i dybden og bredden afkræver 'åben og åbnende (ud)dannelse' både af de der indgår i bofællesskabet og af biblioteket selv.

Helt konkret kan det hybride bibliotek ud fra ovenstående principper arbejde med hybridiserende didaktikker og praksisser gennem de måder det anvender digitale værktøjer på og faciliterer hybride former for samtaler og samarbejder. Det kan fx være gennem etableringen af hybride undervisningsrum hvor studerende kan mødes og modtage undervisning sammen uanset om de befinder sig på biblioteket, derhjemme, på udlandsophold, feltarbejde eller sidder på en cafe. Der kan etableres hybride praksisser hvor bibliotekarere anvender videokonferencesystemer til at samundervise studerende på tværs af institutioner (og lande) indenfor bestemte fagligheder eller temaer. Det kan være i form af hybride events og kurser hvor universitetsbiblioteket åbnes op for omverdenen og invitere borgerne ind til at deltage i åbne webinarer, streaming af undervisning, Twitter cafeer, kuraterede Youtube-kanaler

sammen med studerende, forskere og undervisere. Eller det kan være i form af hybridiserende roller hvor studerende inviteres til at indgå i partnerskaber med biblioteket som med-forskere, med-undervisere eller med-arbejdere.

Gennem at arbejde med bibliotekets hybride og hybridiserende natur og potentialer kan biblioteket således fostre nye former for deltagelse, inklusion og engagement i lærings- og undervisningssituationen både på og udenfor institutionen (Köppe, Nørgård & Pedersen, 2017). Når biblioteket intentionelt krydser forskellige netværks-, undervisnings- og læringssituationer opstår nye arter med nye potentialer og muligheder. På den måde kan biblioteket over tid oparbejde et repertoire af nye hybride formater og praksisser der kan bringes i anvendelse til at facilitere og fremme nye former for samarbejde, samtale og samvær i netværk, læringsmiljøer og forskningsinstitutioner.

Dette nummer af NORIL indeholder fire artikler der på en eller flere måder beskæftiger sig med det hybride og hybridiserende bibliotek.

I den første artikel skriver Harbo, Jönsson og Tonning om projektaktivitet som kompetenceudvikling med særligt blik for studerende som medproducenter i udviklingen af bibliotekets læringsaktiviteter og biblioteket som del af et større hybridt tværinstitutionelt samarbejdende og samskabende netværk. Hvordan kan biblioteker gennem projektaktiviteter etablere et fælles økosystem og bofællesskab i form af praksisfællesskaber og signifikante faglige netværk. Artiklen peger således frem mod de potentialer og muligheder der ligger i etableringen af hybride nordiske kollegiale netværk mellem bibliotekerne.

I den anden artikel beskriver Rødland hvordan man kan anvende digitale værktøjer (Padlet) til at fremme studerendes aktive deltagelse i bibliotekskurser. Her undersøges det bl.a. hvordan brug af digitale værktøjer som Padlet kan fremme dialoger, diskussioner og spørgsmål på holdundervisning gennem skabelsen af et hybridiseret online/onsite forum. Gennem brug af online diskussionsværktøjer (Padlet) i onsite undervisning blev der skabt et hybridt rum der bevirkede at flere studerende engagerede sig gennem at være aktive og tage ordet online (Padlet) og onsite (holdundervisning).

I den tredje artikel præsenterer Lindhardt et set-up for en online biblioteksfaglig chat til studerende der gør det muligt for studerende at have biblioteket 'lige ved hånden' gennem etableringen af et hybridt dialogisk biblioteksrum og en hybridiseret bibliotekarrolle. Der præsenteres set-up og brug af tilbuddet om at have adgang til en bibliotekar 'hjemme i stuen' under skrivning af eksamensopgaver. Bibliotekareren beskriver selv deres hybridiserede rolle som at være tilgængelige og kunne vejlede på distancen og at kunne være der for de studerende selv når de ikke er i bygningen.

I den fjerde og sidste artikel diskuterer Ahlgren, Forsberg, Holm, Hoppe, Nilsson og Wiberg hvilken betydning signifikante hybride netværk og samskabelsesprocesser har for pædagogisk udvikling og biblioteket som arbejdsplads. Her præsenteres hvordan hybride samarbejder og samtaler på tværs af institutioner kan fordybe bibliotekers pædagogiske miljøer,

udvikle signifikante netværk mellem bibliotekarer og muliggøre nye former for deltagelse, rum og læring mellem biblioteker, bibliotekarer, undervisere og studerende.

De fire artikler i dette særnummer udforsker hybride former, roller, rum og praksisser fra teoretiske, empiriske og idémæssige perspektiver. Tilsammen bidrager de med tænkning og erfaringer omkring hybride biblioteker, læringsmiljøer og uddannelsesinstitutioner. Håbet er at dette særnummer og dets artikler, der kommer på et tidspunkt hvor vi alle er tvunget til at agere i det hybride, kan give nye tanker, ideer og praksis til alle der ønsker at udforske de muligheder, potentialer og udfordringer det fører med sig.

Referencer

- Bhabha, H. (1994). *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Cohen, A., Nørgård, R.T. & Mor, Y. (2020). Hybrid Learning Spaces: Design, Data, Didactics. *British Journal of Educational Technology*, Vol 0, No 0.
- Goodyear, P. (2020). Design and co-configuration for hybrid learning: Theorising the practices of learning space design. *British Journal of Educational Technology*, Vol 0, No 0.
- Hilli, C., Nørgård, R. T. & Aaen, J. H. (2019). Designing Hybrid Learning Spaces in Higher Education. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 15, s. 66-82.
- Nørgård, R.T. (2019). *Opsamling på resultater fra workshop på Minikonference 19.6.19 som afslutning på Nordplus projektet*. Retrieved from: https://library.au.dk/fileadmin/www.bibliotek.au.dk/Blogs/Nordplus_-_opsamling_af_resultater_-_Final.pdf
- Sørensen, B.H. & Levinsen, K.T. (2019). *Den hybride skole: læring og didaktisk design når det digitale er allestedsnærværende*. Forlaget Klim.
- Trede, F., Markauskeite, L., McEwen, C. & Macfarlane, S. (2019). *Education for Practice in a Hybrid Space*. Singapore: Springer.
- Young, R.J.C. (1995). *Colonial Desire: Hybridity in theory, culture and race*. London: Routledge.
- Zitter, I. & Hoeve A. (2012). *Hybrid Learning environments: Merging learning and work processes to facilitate knowledge integration and transitions*. OECD Education Working Papers, No 81. OECD Publishing.